

Методичні вказівки
до написання курсових робіт з дисципліни
«Економіка природокористування»
для студентів напряму підготовки
6.040106 – «Екологія, охорона навколишнього середовища
та збалансоване природокористування»
всіх форм навчання

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

**Методичні вказівки
до написання курсових робіт з дисципліни
«Економіка природокористування»
для студентів напряму підготовки
«Екологія, охорона навколишнього середовища
та збалансоване природокористування»**

Вінниця
ВНТУ
2014

Рекомендовано до друку Методичною радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 3 від 17.11.2011 р.)

Рецензенти:

О. В. Мороз, доктор економічних наук, професор

О. Й. Лесько, кандидат економічних наук, професор

Методичні вказівки до написання курсових робіт з дисципліни «Економіка природокористування» для студентів напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» денної та заочної форм навчання. / Уклад. О. О. Мороз, А. С. Краєвська, І. В. Романець. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 30 с.

Методичні вказівки містять загальні вимоги до написання та оформлення курсових робіт з дисципліни «Економіка природокористування» для студентів напряму підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування». У методичних вказівках визначається мета, завдання та послідовність виконання курсових робіт, наводяться рекомендації щодо вибору теми і роботи з літературними джерелами, вимоги до структури, змісту і оформлення пояснювальної записки.

ЗМІСТ

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
2 ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	5
3 ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНШИХ МАТЕРІАЛІВ.....	5
4 СТРУКТУРА І ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ. СКЛАДАННЯ ПЛАНУ.....	6
5 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ОФОРМЛЕННЯ.....	9
6 ПОДАННЯ НА ПЕРЕВІРКУ, ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ І ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	12
7 ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ КУРСОВИХ РОБІТ.....	14
8 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	14
Додаток А – ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ».....	16
Додаток Б – БЛАНК ЗАВДАННЯ.....	18
Додаток В – ПРИКЛАД ЗАПОВНЕННЯ ТИТУЛЬНОГО ЛИСТА КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	19
Додаток Г – ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	20
Додаток Д – ПОДАННЯ В ТЕКСТІ ТАБЛИЦЬ, РИСУНКІВ, ФОРМУЛ.....	21
Додаток Е – МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ РОЗРОБОК.....	22
Додаток Ж – ПРИКЛАД РОЗРАХУНКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДООХОРОННОГО ЗАХОДУ.....	26

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота (КР) – це навчальна самостійна робота з дисципліни, яка містить елементи (задачі) навчального, аналітично-розрахункового та науково-дослідного характеру.

Метою виконання курсової роботи є закріплення, поглиблення та узагальнення теоретичних знань з дисципліни «Економіка природокористування», формування практичних навичок комплексного використання цих знань для вирішення конкретного завдання в сфері природокористування та природоохоронної діяльності, економічних механізмів управління екологією та природними ресурсами як на рівні окремих підприємств, так і на державному рівні, проведення необхідних для цього економічних розрахунків в сфері природокористування.

Дослідження проводиться на теоретичному і практичному рівнях. Отже, базою для виконання КР виступають як теоретичні матеріали – літературні джерела, нормативні документи, так і фінансово-аналітична, статистична інформація щодо досліджуваного об'єкта (спеціально розроблені навчальні задачі).

В процесі виконання курсової роботи студент повинен вміти:

- використовувати нормативні документи: закони, постанови, накази, інструкції, а також науково-методичні літературні джерела;
- застосовувати теоретичні положення та практичні методики навчальної дисципліни;
- враховувати останні досягнення науки, обґрунтовувати ефективність їх впровадження;
- чітко, переконливо і логічно формулювати свої думки;
- самостійно розробляти рекомендації та пропозиції щодо вирішення поставленої задачі, формулювати аналітичні висновки з теми дослідження.

Виконання курсової роботи складається з таких етапів:

1. Вибір теми, визначення мети, конкретних завдань, предмета і об'єкта дослідження.
2. Обговорення теми і затвердження її керівником від кафедри.
3. Складання плану КР, пошук та вивчення необхідних літературних джерел.
4. Обробка матеріалів практичного характеру, проведення відповідних розрахунків.
5. Написання тексту курсової роботи та її оформлення.
6. Подання КР на перевірку.
7. Доопрацювання КР (у разі необхідності).
8. Підготовка до захисту і захист КР.

2 ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вибір теми курсової роботи є першим етапом виконання КР. Студенти вибирають тему курсової роботи самостійно відповідно до тематики, визначеної кафедрою. Крім того, передбачена можливість вибору студентом вільної теми, узгодженої зі змістом дисципліни та затвердженої на засіданні кафедри.

Орієнтовну тематику курсових робіт з дисципліни «Економіка природокористування» наведено в Додатку А.

При виборі теми враховуються особисті здібності, наукові інтереси, характер попередніх і майбутніх досліджень кожного студента. Крім того, необхідно звернути увагу на актуальність і значущість теми, наявність та доступність необхідного теоретичного та практичного матеріалу, можливість проведення відповідних економічних розрахунків на підставі матеріалів дослідження.

3 ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНШИХ МАТЕРІАЛІВ

Успішному написанню курсової роботи допомагає робота з літературними джерелами. Ознайомлення найкраще починати з підручників та навчальних посібників, де матеріал викладено послідовно та систематизовано, але при цьому не можна обмежуватися підручниками. Необхідно, щоб студент використовував і періодичні професійні видання – збірники наукових праць, журнали, оглядову інформацію. Велику цінність для написання курсових робіт мають наукові монографії.

В процесі підбору літератури студент здійснює пошук інформації за всіма доступними джерелами з вибраної теми. Вивчає стан вивчення даної теми в науковій літературі та визначає конкретні напрями дослідження. Доцільно при вивченні літератури робити виписки, систематизуючи відібрані літературні джерела за основними напрямками роботи і, водночас, скласти список використаних літературних джерел.

Особливу увагу необхідно приділити діючим в Україні нормативно-правовим документам в сфері природокористування.

Обов'язковим є вивчення науково-практичного матеріалу спеціалізованих періодичних видань, які відрізняються своєю змістовністю, конкретністю, сучасністю та актуальністю; побудовані згідно з новими вимогами та враховують зміни в законодавстві; містять передовий практичний досвід.

Однією з форм роботи над літературними джерелами є збирання та обробка статистичних даних, які є основою органічного зв'язку теорії та практики. При цьому треба не лише відбирати цифри й факти, але й

узагальнювати дані з різних джерел, порівнювати їх та аналізувати. Важливим джерелом даних є статистичні довідники як, наприклад, «Статистичний щорічник України за рік» (за останні роки).

Крім того, необхідно звернути увагу на те, що зайві відомості ускладнюють систематизацію матеріалу. Тому з усіх фактів і цифр, які є в літературі, що вивчається, слід виписувати лише ті, які безпосередньо стосуються теми роботи. Цифровий матеріал, що використовується в роботі, повинен бути порівнюваним.

Зібраний матеріал необхідно згрупувати і, якщо можливо, скласти таблиці. Таблиці повинні бути не громіздкими, а зручними та зрозумілими для огляду та аналізу. Крім таблиць пропонується використовувати графіки, діаграми та схеми, які дозволяють більш наочно ілюструвати процеси та закономірності, які розглядаються в роботі. Обов'язково повинні бути посилання на них у тексті роботи.

4 СТРУКТУРА І ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ. СКЛАДАННЯ ПЛАНУ

Після вибору теми курсової роботи та погодження її із керівником студент складає план у письмовому вигляді, попередньо ознайомившись із літературою, що дає уяву про зміст і структуру вибраної теми, її важливі моменти, проблеми, що підлягають вирішенню.

Після обговорення з викладачем плану роботи за вибраною темою (у процесі роботи над літературою план може бути скорегований) студент заповнює «Завдання на курсову роботу» (Додаток Б), один примірник якого залишається у нього, інший – на кафедрі.

Складання плану передбачає послідовне логічне викладення результатів дослідження теми. План може містити 3 – 4 розділи і додаткові пункти (підпункти) плану.

Загальний обсяг пояснювальної записки курсової роботи повинен складати близько 30 сторінок машинописного тексту на аркушах формату А4 (210 x 297). Список літератури і додатки до вказаного обсягу не входять.

Структура курсової роботи:

1. Титульний аркуш (див. Додаток В).
2. Завдання (див. Додаток Б).
3. Анотація.
4. Зміст (див. Додаток Г).
5. Вступ.
6. Основна частина (3 – 4 розділи).
7. Висновки.
8. Література.
9. Додатки (за наявністю).

Анотація призначена для ознайомлення із змістом курсової роботи. Вона має бути стислою, інформативною і містити відомості, які характеризують виконану роботу. Анотацію слід розмішувати безпосередньо за індивідуальним завданням, починаючи з нової сторінки. Анотація є другою сторінкою роботи.

В анотації дається коротка характеристика основного змісту курсової роботи та одержаних результатів дослідження. При цьому використовуються переважно прості синтаксичні конструкції, характерні стилю ділових документів та стандартизована термінологія.

Анотація завершується наведенням ключових слів – сталих термінологічних словосполучень, які визначають смислове навантаження курсової роботи. Ключові слова подаються у називному відмінку, друкуються в рядок, через кому, їх загальна кількість повинна бути не більше десяти слів.

Приклад анотації до курсової роботи на тему «Еколого-економічна ефективність використання водних ресурсів» наведено нижче:

АНОТАЦІЯ

В курсовій роботі розглянуто еколого-економічний аспект використання водних ресурсів суб'єктами господарювання у різних галузях економіки України. Проаналізовано нормативно-правову базу у даній сфері. Запропоновано заходи щодо підвищення еколого-економічної ефективності використання водних ресурсів на основі впровадження комплексу природоохоронних заходів, наведено розрахунок економічної ефективності одного з них.

Ключові слова: водні ресурси, еколого-економічна ефективність, природоохоронні заходи, екологізація, ресурсозбереження, нормативно-правова база, природокористування.

Зміст є третьою сторінкою і його розміщують з нової сторінки. Слово “ЗМІСТ” записують у вигляді заголовка симетрично до тексту. Між назвою і текстом змісту, як і інших структурних частин роботи, пропускають 1 рядок. Приклад змісту до курсової роботи за вищевказаною темою наведено у Додатку Г.

Пояснювальна записка курсової роботи починається зі вступу (1 – 2 с.).

У вступі:

- визначається актуальність і практична значимість дослідження за обраною темою;
- аналізується ступінь розробленості даної проблематики у науковій літературі із зазначенням основних авторів, що досліджували дану тему;
- формулюються мета і завдання дослідження;
- обґрунтовується вибір об'єкта і предмета дослідження;
- обґрунтовуються методи дослідження;
- апробація результатів дослідження: доповіді на конференціях, семінарах, публікації (при наявності).

Формулювання мети дослідження дозволяє визначити його головне призначення, основну пізнавальну задачу КР. Наприклад за наведеною вище темою можна сформулювати мету: «... розробити пропозиції щодо підвищення еколого-економічної ефективності використання водних ресурсів в Україні».

Потім необхідно сформулювати завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети (4 – 6). Вони визначають назву і зміст розділів КР. Наприклад,

- дослідити особливості використання водних ресурсів підприємствами різних галузей економіки, визначити найбільших забруднювачів серед них,
- проаналізувати застосовувані в сучасній практиці методи очистки води,
- вивчити методи еколого-економічного оцінювання водних ресурсів,
- проаналізувати законодавче забезпечення в сфері використання водних ресурсів,
- розробити пропозиції щодо підвищення еколого-економічної ефективності використання водних ресурсів.

Вибір об'єкта та предмета дослідження повинен бути обґрунтований.

Об'єкт – це процес або явище, що досліджується. Предмет міститься у межах об'єкта дослідження. Вони співвідносяться між собою як загальне і часткове. Наприклад, об'єктом дослідження за темою «Еколого-економічна ефективність використання водних ресурсів» є процес використання водних ресурсів суб'єктами господарювання, предметом – методи і механізми забезпечення раціонального збалансованого водокористування.

У першому розділі наводиться огляд літературних джерел за темою дослідження. Тут слід визначити роль, теоретичну і практичну значимість досліджуваних явищ і процесів для збалансованого розвитку країни, регіону, галузі, підприємства. Важливо також розкрити сутність основних теоретичних питань та понять за темою, з критичним аналізом існуючих поглядів учених стосовно досліджуваного об'єкта, а також навести аргументацію власної точки зору з питань, що розглядаються.

Підсумком кожного розділу повинен бути стислий висновок.

У процесі написання другого розділу подається статистичний матеріал з теми дослідження, описуються методики дослідження, висвітлюються різні наукові думки (з обов'язковим посиланнями на джерела), проблемні питання та практичне значення наукового дослідження. В більшості випадків доцільним буде окремими пунктами виділити огляд правових документів з досліджуваної теми. Рекомендований обсяг розділу становить 9 – 10 аркушів.

В разі, якщо робота має науково-практичний характер і виконана на основі даних реально діючого підприємства, слід виконати розрахунки плати за використання природних ресурсів згідно з чинними нормативно-

правовими документами (Податковий кодекс України 2755-17 від 02.12.2010 р.), що регламентують плату за використання природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища.

У третьому розділі курсової роботи наводяться конкретні пропозиції і рекомендації щодо удосконалення досліджуваного явища чи діяльності суб'єкта господарювання. Доцільно також визначити соціальні, екологічні та економічні ефекти, які очікуються в результаті їх впровадження. Для цього слід скористатися методикою, наведеною у додатку Е. Орієнтовний обсяг 9 – 11 аркушів.

Для дослідження використовуються набуті знання в ході навчального процесу і відбувається поглиблення знань з конкретної теми в результаті самостійного опрацювання літератури та відповідних методик.

Кожен із розділів курсової роботи слід завершувати коротким узагальнюючим висновком, який не виділяється окремим структурним елементом, на відміну від загальних висновків.

У загальних висновках подається виклад результатів дослідження (на підставі теоретичної, аналітичної та науково-практичної частини), чітко сформульованих і обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення вирішення існуючих проблем. Висновки є результатом індивідуальної роботи студента, орієнтовний обсяг – 1 – 2 аркуші.

Перелік посилань повинен налічувати 15 – 20 літературних джерел у порядку посилання на них у тексті або в алфавітному порядку.

У додатки зазвичай включають громіздкі таблиці, схеми, діаграми, графіки, використані економіко-математичні моделі тощо.

5 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ОФОРМЛЕННЯ

Якісне науково-практичне дослідження повною мірою дає можливість оцінити знання студента лише за умов відповідного оформлення. Порушення вимог до оформлення знижує якість та оцінку роботи. Матеріал необхідно викласти відповідно до вимог законів формальної логіки – закону тотожності, закону суперечності, закону достатнього обґрунтування. Робота має бути виконана на підставі діючої нормативно-правової бази в сфері еколого-економічних відносин, охорони природи та природокористування, із застосуванням нових методологій, рекомендацій українських науковців, досвіду вітчизняних та іноземних практиків, бажано, з використанням статистичного матеріалу конкретної організації (установи).

Курсова робота виконується на аркушах формату А4, друкованих шрифтом Times New Roman (звичайним) № 14 редактора Word або рукописом креслярським шрифтом.

Текст розміщується на одній сторінці, залишаючи: зліва 2 см, справа – 1 см, згори і знизу по 2 см. Орієнтовна кількість рядків на сторінці – 29 – 34. Абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту роботи і дорівнювати п'яти знакам, інтервал – 1,5.

Нумерація здійснюється у правому верхньому куту, починаючи від титульного аркушу, але на титульному аркуші номер не вказується. Нумерація починається зі «змісту» (аркуш № 3).

Відстань між заголовком та подальшим чи попереднім текстом має бути не менше, ніж два рядки.

Заголовки структурних елементів роботи і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи. Заголовки підрозділів, пунктів, підпунктів слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку розділу не допускається.

Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу та пункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Нумерація сторінок – наскрізна, починаючи з титульного аркуша, у правому верхньому куті арабськими цифрами без крапки в кінці. На титульному аркуші, анотації номер не проставляється.

Титульний аркуш оформлюється згідно з додатком В методичних рекомендацій.

Другою сторінкою КР є заповнене і затверджене керівником роботи завдання, після нього розміщують анотацію, зміст роботи згідно із затвердженим планом, далі – безпосередньо текст роботи (матеріал згідно з розділами, пунктами (підпунктами)). Розділи мають порядкові номери (арабськими цифрами). Пункти нумеруються в межах розділу двома цифрами, (наприклад 1.1, 1.2, 1.3,...), підпункти мають потрійну нумерацію. Розділи, пункти, підпункти повинні мати коротку змістовну назву, написану з прописної літери. Назви розділів розміщуються посередині рядка. Кожний розділ починається з нової сторінки; назва пункту (підпункту) відокремлюється від тексту роботи одним рядком.

Весь ілюстративний матеріал, таблиці, оформлюються за наскрізною нумерацією, мають назву, що відображає їх зміст, період часу, одиниці вимірювання, в графіках і діаграмах зазначається масштаб. Зразок оформлення таблиць, рисунків подано в додатку Д до методичних вказівок.

Таблиці слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті роботи. Допускається перенесення таблиці на наступну сторінку із надписом «продовження табл. (номер)». Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених

крапкою. Таблиця може мати назву, яку друкують малими літерами (крім першої великої) і вміщують над таблицею.

Найбільш громіздкі матеріали виносяться в додатки, які розмішують в кінці роботи, узагальнюючи назвою «Додатки» на першому з аркушів додатків. Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Додатки повинні мати спільну з рештою звіту наскрізну нумерацію сторінок.

Обов'язковими є посилання на таблиці і додатки, інший ілюстративний матеріал в тексті. Всі матеріали розмішують відразу після першого посилання на них. Після таблиці або рисунка подаються короткі висновки.

Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, вказуючи порядковий номер за списком та номери сторінок, де наведені використані відомості: [5, с. 12], [27, с. 78-112].

При цитуванні літературних джерел необхідно наводити текст без будь-яких змін і скорочень. Загальні вимоги до цитування такі:

- текст подається дослівно, в «лапках»;
- пропуск слів у цитаті позначається трьома крапками;
- допускається непряме цитування з посиланням на автора.

Текстовий матеріал включає в себе числівники, які подаються як цифрами, так і словами. Так, прості та складні числівники без одиниць вимірювання і ті, з яких починають речення подають словами, інші – у цифровій формі.

При написанні КР можливе використання формул, які обов'язково мають бути подані в тексті, в окремому рядку із розшифруванням умовних позначень. Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Між формулою і текстом пропускають один рядок.

Формули та рівняння в роботі слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера формули (рівняння), відокремлених крапкою. Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входить до формули, слід наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні. Пояснення значення кожного символу слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

У КР допускається використання загальноприйнятих скорочень (грн, м, р. тощо).

6 ПОДАННЯ НА ПЕРЕВІРКУ, ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ І ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконану курсову роботу брошурують і подають на реєстрацію на кафедру. Термін здачі і захисту роботи встановлює керівник і доводить до відома студентів. Зареєстровану курсову роботу він перевіряє протягом десяти днів, формує рецензію (відгук), де вказує позитивні і негативні сторони роботи, а також недоліки, що мають бути усунені. Якщо тема розкрита неповністю, має суттєві недоліки, роботу повертають на доопрацювання. Студент повинен усунути вказані в рецензії недоліки і повернути роботу для повторного рецензування. При цьому обов'язково додається попередня рецензія.

Загальний висновок щодо допущення роботи до захисту або необхідності доопрацювання, попередню оцінку, напрями доопрацювання містить рецензія.

Захист КР проходить за графіком, складеним керівником, в присутності асистента, студентів групи. Захист являє собою доповідь студента на 3 – 5 хвилин, в якій викладено мету, зміст роботи, висновки і пропозиції, а також відповіді на запитання, поставлені присутніми. Запитання стосуються сутності досліджуваної проблеми, актуальності, методів дослідження, його предмета і об'єкта, теоретичної обґрунтованості і практичної достовірності висновків і рекомендацій.

В таблицях 6.1, 6.2 наведено критерії і шкала оцінювання курсової роботи.

Таблиця 6.1 – Критерії оцінювання курсової роботи

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
до 40 балів	до 20 балів	до 40 балів	100

Таблиця 6.2 – Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для курсової роботи
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В ході оцінюванні курсової роботи беруться до уваги:

- зміст роботи;
- якість роботи;
- відповідність оформлення роботи вимогам;
- навички студента пов'язувати теоретичні знання з практикою господарювання;
- повнота і точність відповідей на запитання.

Курсова робота оцінюється «відмінно», якщо вона:

- цілком відповідає вимогам чинних методичних рекомендацій;
- виконана на високому теоретичному і практичному рівнях;
- містить елементи самостійного дослідження (новизни);
- свідчить про досконале володіння сучасними методами дослідження з використанням комп'ютерних технологій;
- на захисті студент продемонстрував глибоке розуміння проблем теми дослідження, дав вичерпні обґрунтовані відповіді на всі поставлені запитання.

Курсова робота оцінюється «добре», якщо вона:

- цілком відповідає вимогам методичних рекомендацій;
- відповідає не менше трьом вимогам до оцінки «відмінно»;
- на захисті студент показав достатнє розуміння проблем теми курсової роботи і дав майже повні відповіді на поставлені запитання.

Курсова робота оцінюється «задовільно» за таких умов:

- курсова робота, в основному, відповідає вимогам;
- теоретичні питання, в основному, розкриті;
- висновки, в основному, правильні, але пропозиції недостатньо аргументовані;
- на захисті студент правильно охарактеризував основні положення роботи, але не завжди правильно відповідав на поставлені запитання;
- в розрахунках допущені незначні помилки.

Курсова робота оцінюється «незадовільно» якщо:

- вона не відповідає більшій частині поставлених вимог;
- зміст теми не розкрито;
- присутні елементи плагіату;
- роботу виконано на основі недіючих нормативних документів;
- на захисті студент не виявив знання основних положень роботи.

В разі одержання оцінки «незадовільно», студенту надається право повторного захисту курсової роботи після відповідної підготовки.

Оцінка курсової роботи виставляється в залікову книжку та реєструється в бланку залікової відомості, де ставлять свій підпис керівник та асистент.

7 ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ КУРСОВИХ РОБІТ

Для написання курсової роботи використовується запропонований в додатку А перелік тем курсових робіт теоретичного, прикладного та науково-практичного характеру, відповідно на макроекономічному та мікроекономічному рівнях. Курсові роботи можуть бути виконані як на загальнодержавному, регіональному, галузевому рівні, так і на рівні господарюючого суб'єкту (підприємства).

За бажанням студент може запропонувати тему за власним вибором і виконувати КР за вибраною тематикою після погодження останньої з викладачем. Студент погоджує із керівником вибір об'єкта дослідження.

8 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бобылев С. Н. Экономика природопользования : учебное пособие / С. Н. Бобылев, А. Ш. Ходжаев. – М. : ТЕЗИС, 1997. – 272 с.
2. Галушкіна Т. П. Економіка природокористування [Текст]: навч. посібник / Т. П. Галушкіна. – Х. : Бурун Книга, 2009. – Книга. – 480 с.
3. Шевчук В. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування та природоохоронної діяльності / В. Шевчук, М. Пилипчук та ін. – К. : Геопринт, 2000. – 412 с.
4. Коренюк П. І. Менеджмент навколишнього природного середовища / П. І. Коренюк. – Дніпропетровськ : Національна гірнична академія України, 2001. – 222 с.
5. Макар С. В. Основы экономики природопользования / С. В. Макар. – М. : Институт международного права и экономики им. А. С. Грибоедова, 1998. – 192 с.
6. Мельник Л. Г. Екологічна економіка / Л. Г. Мельник. – Суми : «Університетська книга», 2006. – 368 с.
7. Шевчук В. Я та ін. Екологічне управління. / Підручник для студентів екологічних спеціальностей ВНЗ. – Київ : «Либідь», 2004.
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI // Інтернет-ресурс / Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

Додаткова:

9. Нестеров П. М. Экономика природопользования и рынок : учебник для вузов / П. М. Нестеров, А. П. Нестеров. – М. : Закон и право, ЮНИТИ, 1997. – 413 с.

10. Экология и экономика природопользования : уч. для вузов / под ред. профессора Э. В. Гирусова. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 455 с.

11. Царенко О. М. Екологічна економіка / О. М. Царенко, Ю. А. Злобін. – Суми : Університетська книга, 2006. – 368 с.

12. Козловський В. О. Техніко-економічні обґрунтування та економічні розрахунки у дипломних проектах та роботах: [навчальний посібник] / В. О. Козловський. – Вінниця : ВДТУ, 2003. – 75 с.

13. Козловський В. О. Економіка, організація виробництва та менеджмент в дипломних роботах: [навчальний посібник] / В. О. Козловський. – Вінниця : ВНТУ, 2004. – 94 с.

14. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, №26, ст. 218. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2818-17>.

15. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України. – Київ : ТОВ «Август Трейд», 2013. – 559 с.

Додаток А

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»

1. Економічні інструменти екологічної політики та їх удосконалення.
2. Екологічні фонди в Україні: проблеми та перспективи функціонування.
3. Джерела фінансування охорони довкілля в Україні та їх розвиток.
4. Фінансові важелі регулювання екологічної діяльності.
5. Екологізація промисловості.
6. Екологізація транспорту.
7. Екологізація енергетики. Альтернативні джерела енергії.
8. Екологізація теплоенергетики.
9. Екологічне управління в Україні та його удосконалення.
10. Екологічне планування в Україні та його удосконалення.
11. Шляхи досягнення екологічної рівноваги в екосистемах.
12. Розвиток маловідходних та безвідходних технологій в різних галузях економіки.
13. Еколого-економічні аспекти функціонування галузей економіки.
14. Основні напрямки екологізації економіки на шляху до сталого розвитку.
15. Екологізація розвитку та ефективність використання агропромислового комплексу.
16. Екологізація розвитку та ефективність використання лісового комплексу.
17. Еколого-економічна ефективність використання водних ресурсів суб'єктами господарювання.
18. Екологізація паливно-енергетичного комплексу.
19. Екологізація металургійного комплексу.
20. Управління природокористуванням та природоохоронною діяльністю на підприємстві.
21. Удосконалення природоохоронної діяльності підприємств шляхом використання маловідходних та безвідходних технологій на підприємстві.
22. Еколого-економічні аспекти функціонування підприємства.
23. Економічна ефективність природоохоронних заходів.
24. Удосконалення регіональної екологічної політики.
25. Удосконалення національної екологічної політики.
26. Екологізація водного господарства.
27. Екологізація сільського господарства.
28. Екологізація лісового господарства.
29. Екологічно стале надрокористування.

30. Економічні аспекти використання ГІС (геоінформаційних систем) для регіональних та національних екосистем (на прикладі конкретного програмного продукту).
31. Еколого-економічна ефективність створення і використання ГІС (на прикладі конкретного програмного продукту).
32. Інформаційні системи в економіці природокористування та їх удосконалення.

Додаток Б

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Інститут екології і екологічної кібернетики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. каф. ПМЕН, д.е.н., проф.

_____ Мороз О. О.

« _____ » _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

на курсову роботу з дисципліни «Економіка природокористування»

Студенту _____ групи _____

Тема: _____

Вихідні дані _____

Основний

зміст: _____

Дата видачі ” _____ ” _____ 20__ р.

Керівник _____

(підпис)

Завдання отримав _____

(підпис)

Додаток В
ПРИКЛАД ЗАПОВНЕННЯ ТИТУЛЬНОГО ЛИСТА КУРСОВОЇ
РОБОТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384

Форма № Н-6.01

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Кафедра підготовки менеджерів

КУРСОВА РОБОТА

з _____
(назва дисципліни)
на тему: _____

Студента (ки) _____ курсу, групи _____
напряму підготовки _____

спеціальності _____

(прізвище та ініціали)

Керівник

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS ____

Члени комісії

м. Вінниця – 20__ рік

Додаток Г

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ НА ТЕМУ «ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1 ОЦІНКА ВПЛИВУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ.....	6
1.1 Тенденція втрати родючості ґрунтів.....	6
1.2 Ерозійні процеси в сільському господарстві.....	9
1.4 Використання пестицидів в сільському господарстві.....	12
2 МЕХАНІЗМ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	15
2.1 Безвідходні технології в сільському господарстві.....	15
2.2 Економічне стимулювання екологічно збалансованої сільськогосподарської діяльності.....	20
3 ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СИСТЕМ ЗЕМЛЕРОБСТВА І ТВАРИННИЦТВА.....	25
3.1 Основні компоненти альтернативних систем.....	25
3.2 Біотехнологія як екологічно безпечне виробництво.....	27
3.3 Розрахунок еколого-економічної ефективності упровадження альтернативних систем.....	28
ВИСНОВКИ.....	29
ЛІТЕРАТУРА.....	30
ДОДАТКИ	31

Додаток Д

ПОДАННЯ В ТЕКСТІ ТАБЛИЦЬ, РИСУНКІВ, ФОРМУЛ

Таблиця Д.1 – Рівень природоохоронних витрат за регіонами у 2011-2013 рр.

№ з/п	Регіони	Рівень природоохоронних витрат за роками, тис. грн			Відносне відхилення показника 2013 р. від показника	
		2011 р.	2012 р.	2013 р.	2011 р.	2012 р.

Дані таблиці Д.1 свідчать про...*(висновки до таблиці)*

Взаємозв'язок показників простежимо за рисунком Д.1.

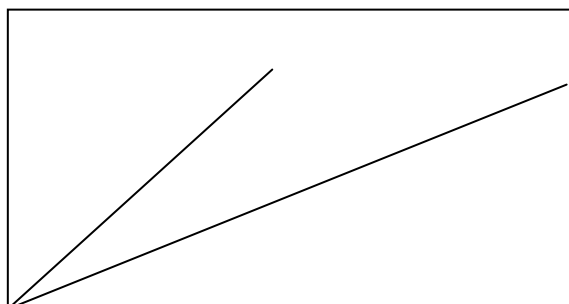

Рисунок Д.1 – Взаємозв'язок показників...

Показник ... обчислюється за формулою Д.1

$$A=B/C + D, \tag{Д.1}$$

де А - ... ;

Б - ... ;

С - ... ;

Д -....

Додаток Е

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ РОЗРОБОК

(Витяг з «Методики визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво» затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки України та Міністерства фінансів України № 218 / 446 від 25.09.2001 р.)

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ РОЗРОБОК

Визнаними в світовій практиці основними показниками, що акумулюють вигоди від упровадження науково-технічних розробок та використовуються для оцінки економічної ефективності проектів, є:

- чистий дисконтований дохід (прибуток);
- індекс дохідності (прибутковості);
- період окупності інвестицій у реалізацію проектів;
- внутрішня норма дохідності (далі – ВНД).

Чистий дисконтований дохід (прибуток) визначається як відношення сумарних чистих грошових потоків до формалізованого виразу його дисконтування, а саме:

$$ЧДД = \sum_{t=0}^T \frac{P_t}{(1+d)^t}, \quad (E.1)$$

де: ЧДД – чистий дисконтований дохід;

t – роки реалізації інноваційно-інвестиційного проекту;

P_t – чистий грошовий потік у періоді t ;

d – норма дисконтування.

Чистий грошовим потік складається з щорічних значень касової готівки, що є різницею між сумою притоку та відтоку грошей:

$$P_{t_i} = \Pi_{t_i} - Q_{t_i}, \quad (E.2)$$

де: P_{t_i} – чистий грошовий потік у t_i – періоді реалізації проекту;

Π_{t_i} – приплив грошей у цьому періоді;

Q_{t_i} – відтік грошей (витрати) у цьому періоді.

Інтегральний чистий грошовий потік є сумою потоків за весь період життєвого циклу проекту, тобто:

$$P_t = \sum_{t=0}^T (P_t - Q_t). \quad (E.3)$$

Дисконтування грошових потоків здійснюється відповідно до моменту або часу започаткування проекту.

Коефіцієнт чистого дисконтованого доходу (індекс дохідності) визначається як співвідношення ЧДД та необхідної дисконтованої вартості інвестицій. Це співвідношення дозволяє одержати дисконтовану норму прибутку і обчислюється за формулою:

$$ID = \frac{ЧДД}{ДВІ}, \quad (E.4)$$

де: ID – індекс дохідності;

$ЧДД$ – чистий дисконтований дохід;

$ДВІ$ – дисконтована вартість інвестицій в інновації.

Внутрішня норма дохідності визначається як розрахункова ставка дисконту, за якої сумарні чисті приведені надходження дорівнюють сучасній (дисконтованій) вартості витрат на проект. Визначення здійснюються за таким виразом:

$$\sum_{t=0}^T \frac{P_t}{(1+d')^t} = 0, \quad (E.5)$$

де: d' – внутрішня норма дохідності (ВНД);

P_t – чистий грошовий потік у періоді t .

Рівняння (E.5) вирішується відносно невідомої його складової d' задля визначення мінімально допустимої норми ефективності, за якої чистий дисконтований дохід дорівнює 0, або дисконтовані прибутки дорівнюють започаткованим інвестиціям.

Термін окупності витрат визначається як період для відшкодування первісно започаткованих інвестиційних коштів на основі накопичених чистих реальних грошових потоків, зумовлених реалізацією проекту, тобто відношенням суми започаткованих інвестицій до дисконтованих доходів.

$$T = \sum_{t=0}^t \frac{K_t}{\text{ЧДД}}, \quad (\text{E.6})$$

де T – період окупності інвестицій в інноваційний проект;

t – роки реалізації інноваційно-інвестиційного проекту;

ЧДД – чистий дисконтований дохід;

K_t – вартість капітальних і одноразових витрат.

Основні показники ефективності можуть бути доповнені іншими залежно від інтересів учасників науково-технічних розробок та їх реалізації у виробництві (фондо- або капіталовіддача, зростання продуктивності праці, організація нових робочих місць та інші).

Кожен з основних показників ефективності може використовуватись за певним призначенням, а саме:

- ЧДД найбільш раціонально використовувати для ранжування інноваційних пропозицій та вибору пріоритетних проектів з точки зору їх ефективності;

- ВНД проекту являє собою очікуваний рівень дохідності і використовується для прогнозування цього показника, тобто визначає межі беззбитковості проекту;

- індекс дохідності (коефіцієнт ефективності) вказує на рівень накопиченого чистого прибутку, зумовленого одиницею вкладених у проект коштів;

- показник періоду окупності інвестованих в інновації коштів дозволяє одержати інформацію про рівень ризикованості проекту в зв'язку зі змінами у відносній ліквідності інвестицій.

Показники економічної ефективності інноваційних проектів враховують витрати та результати, пов'язані з їх реалізацією як комерційного характеру, так і ті, що виходять за межі прямих фінансових інтересів учасників створення і реалізації проекту, у тому числі ефект галузей національної економіки, елемент соціального ефекту та інші складові ефективності, зумовлені поза ринковою діяльністю суб'єктів впровадження науково-технічних розробок.

Показники народногосподарської ефективності інноваційних проектів є інтегральними і відображають ефективність проекту під кутом зору інтересів економіки країни, у тому числі регіонів країни, галузей національної економіки, організацій і підприємств. Розраховуються вони за формулами Е.1 – Е.6.

До складу результатів галузей національної економіки з реалізації проектів включаються:

- виручка від реалізації продукції, виробленої на основі технологічних нововведень, крім продукції, що споживається учасниками проекту;

– виручка від продажу інтелектуальної власності, що створюється в процесі реалізації проекту;

– соціальні та екологічні результати, визначені з врахуванням впливу всіх учасників проекту на соціальну та екологічну ситуацію у відповідному регіоні.

Соціальні, екологічні та інші результати, що не можуть бути оцінені у вартісному виразі, беруться до уваги як додаткові показники ефективності галузей національної економіки і враховуються при прийнятті рішень про пріоритетність проекту та його державній підтримці.

До складу витрат у процесі визначення ефективності галузей національної економіки при реалізації проектів включаються необхідні для цього одноразові капітальні і поточні витрати всіх учасників здійснення проекту, визначені без повторного рахування однакових витрат та без врахування результатів одних учасників у складі результатів інших.

На рівні підприємств (фірм), що використовують науково-технічні розробки, до складу їх економічних результатів включаються: виробничі результати – виручка від реалізації виготовленої нової продукції або продукції, виготовленої за новою технологією за вилученням коштів, витрачених на власні потреби.

Для задоволення комерційних інтересів кожного учасника проекту важливе значення має оцінка фінансових результатів його реалізації або комерційна ефективність, що є складовою інтегральної ефективності галузей національної економіки.

Комерційна ефективність проектів науково-технічних розробок та їх використання визначається як співвідношення фінансових витрат та результатів науково-технічних розробок, що мають забезпечити потрібну норму дохідності.

Додаток Ж

ПРИКЛАД РОЗРАХУНКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДООХОРОННОГО ЗАХОДУ

Розрахунок економічної ефективності упровадження нової технології утилізації осаду проведено згідно «Методики визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво» (див. Додаток Е).

Визначення вартості споруд очищення стоків ВОС виконували за укрупненими показниками станцій очищення в цілому або окремих споруд, складеним за паспортами типових проектів. Попередньо визначали тип і розміри споруд комплексу обробки та утилізації осадів, а також їх продуктивність, (відстійників, резервуарів промивної води, додаткового реагентного господарства і т.д.).

При розрахунках основних капітальних витрат попередньо розраховували розміри споруд, технологічного обладнання, трубопроводів і склали таблицю вихідних даних для розрахунку ефективності технології зневоднення та утилізації осаду (табл. Ж.1).

Таблиця Ж.1 – Розрахунок капітальних витрат і витрат на утилізацію осаду

Вид витрат	Обґрунтування	Вартість, тис. грн
1	2	3
I. Капітальні витрати		
Резервуар для усереднення осаду	ТП 4-18-159	1104
Згущувачі осаду	ТП 901-3-173	1050
Резервуари згущеного осаду	ТП 4-18-854	210
Реагентне господарство	ТП 901-3-238,87	160
Цех утилізації		2140
Всього по варіанту		4529
II. Експлуатаційні витрати		
Заробітна плата персоналу і соц. страхування		72
Електроенергія		49
Реагенти		35
Автотранспортні послуги		19
Вугілля		1,4
Додаткові витрати на цегляному виробництві		1,3
Амортизаційні відрахування		35,2
Поточний ремонт та інші витрати		54
Плата за збитки природним об'єктам		12
Всього по варіанту		278,9

У кошторис експлуатаційних витрат (табл. Ж.1) включені такі основні показники:

- заробітна плата обслуговуючого персоналу з відрахуваннями на соціальне страхування;
- витрати на електроенергію;
- витрати на реагенти (якщо передбачається реагент не очищення промивних вод);
- витрати на автотранспорт;
- амортизаційні витрати;
- відрахування на поточний ремонт;
- інші витрати.

Розрахунок ЧДД наведено в табличній формі (табл. Ж.2)

Індекс дохідності (рентабельності) визначаємо за формулою (Е.3):

$$ID = \frac{569,7}{4410,7} = 0,129$$

Внутрішню норму дохідності визначаємо з формули (Е.4):

$$\sum \frac{1.5175}{(1+d')^5} = 0$$

звідки $d' = 0,092$

Таблиця Ж.2 – Чистий дисконтований дохід від впровадження технології утилізації технологічних стоків ВОС, тис. грн

Показники	Будівництво споруд утилізації осаду за роками		Використання технології утилізації технологічних стоків ВОС за роками					Всього
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Чистий грошовий потік, P_i	-2000	-2529	966,1	1373,3	1295,2	1317,3	1094,6	
Ставка дисконтування, d	9,0	11,3	10,0	10,8	13,2	22,0	23,8	
Чистий дисконтований дохід, ЧДД	-1834,8	-2272,2	787,4	1203,1	1144,2	1079,8	884,2	569,7

Примітка 1. Чистий грошовий потік складається з щорічних величин касової готівки, тобто різниці між сумами надходжень та відтоку грошей.

Примітка 2. Ставку дисконтування (d) визначали відповідно до рівня банківських кредитних ставок НБУ.

Внутрішня норма дохідності становить 9,2 %, що вище ставки рефінансування НБУ, яка в 2010 році становила 8,5 %, що говорить про відносну стійкість капіталовкладень, тим більше, що в цьому розрахунку не враховується екологічний економічний дохід.

Термін окупності витрат T (років) визначається як період для відшкодування інвестиційних коштів на основі накопичених чистих реальних грошових потоків, обумовлених реалізацією проекту, тобто відношенням сум початкових інвестицій до дисконтованих доходів:

$$T = \frac{4529}{569,7} = 7,9.$$

При розрахунку економічної ефективності впровадження технології утилізації осаду ВОС необхідно враховувати і екологічний ефект від попередження вимушених скидів брудних вод.

Збитки (грн.) від санкціонованих наднормативних вимушених скидів стічних вод (крім скидів з водних транспортних засобів) визначаються за формулою:

$$Z_{ce} = V \cdot T \cdot (C_{\phi} - C_o) \sum_{i=1}^m (0,003 \cdot A_i \cdot n) \cdot K \cdot 10^{-3} \quad (\text{Ж.1})$$

де V – інтенсивність скидання зворотних вод, м³/год;

T – тривалість наднормативного скиду, год.;

C_{ϕ} – середня фактична концентрація забруднюючих речовин, г/ м³;

C_o – дозволена до скидання концентрація забруднюючих речовин, г/ м³;

A_i – показник відносної небезпеки речовини, визначається співвідношенням 1/ГДК, де ГДК – гранично допустима концентрація цієї речовини;

n – величина неоподаткованого мінімуму доходів громадян;

K – коефіцієнт, що враховує категорію водного об'єкту.

Визначення збитків від санкціонованих наднормативних вимушених скидів стічних вод у р. Салгир виконували з розрахунку за 1 рік (гривень):

– по завислих речовинах:

$$Z_{ce} = 57 \cdot 24 \cdot 365 \cdot (200 - 15) \cdot 0,003 \cdot 0,1 \cdot 17 \cdot 1,4 \cdot 10^{-3} = 660 ;$$

– по органічних речовинах:

$$Z_{ce} = 57 \cdot 24 \cdot 365 \cdot (32,9 - 15) \cdot 0,003 \cdot 0,3 \cdot 17 \cdot 1,4 \cdot 10^{-3} = 192 ;$$

– по важких металах:

$$Z_{ce} = 57 \cdot 24 \cdot 365 \cdot 11 \cdot 0,003 \cdot 1000 \cdot 17 \cdot 1,4 \cdot 10^{-3} = 392165 ;$$

– по інших речовинах неорганічного походження:

$$Z_{ce} = 57 \cdot 24 \cdot 365 \cdot 29,2 \cdot 0,003 \cdot 1000 \cdot 17 \cdot 1,4 \cdot 10^{-3} = 104102 \text{ грн.}$$

З розрахунку за рік збитки від можливого скидання наднормативних стічних вод ВОС у р. Салгир складуть 497,119 тис. гривень.

Методичні вказівки до написання курсових робіт
з дисципліни «Економіка природокористування»
для студентів денної та заочної форм навчання
напряму підготовки «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»

Редактор В. Дружиніна
Коректор З. Поліщук

Укладачі: Олена Омелянівна Мороз
Алла Станіславівна Краєвська
Ірина Вікторівна Романець

Оригінал-макет підготовлено А. Краєвською

Підписано до друку 00.00.0000 р.
Формат 29,7x42 1/4 Папір офсетний
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний Ум. друк. арк.
Наклад 00 прим. Зам. №

Вінницький національний технічний університет,
навчально-методичний відділ ВНТУ.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, к. 2201.
Тел. (0432) 59-87-36.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

Віддруковано у Вінницькому національному технічному університеті
в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-87-38.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.